СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 204. Джерзи Сиьі, Н. Дж., середа, 2. вересня, 1925. VOL. XXXIII. No. 204. Jersey City, N. J., Wednesday, September 2. 1925. THREE CENTS

150,000 майнерів виходить на страйк як один.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 1. вересня. — Страйк робітників при твердім вуглю почався нині в опівночи, як був заповіджений відозвою майнерської юнії. Точно в опівночи при копальнях не стало півтора сотки тисяч робітників. Страйк показався повним, бо ні один майнер не зголосився до праці проти юнійного зарядження. Частина робітників вийшла на страйк вже кілька годин вчаснійше ,коли вони покінчили шихту коло 3. години сполудня.

РОЗМІРИ СТРАЙКУ.

Через страйк замкнено 828 вуглевих копалень та 278 вуглярень, якими править 135 підприємств. Три четвертині добуваного твердого вугля добувається в повітах Лузерн, Лакавана й Скулкил. Більшу частину вугля добуває отсих 8 компаній: Філаделфія енд Рединґ Ковл енд Айерн Ко., котра має 46 копалень; Лігай Велі Ковл Ко. з 15 копальнями; Лігай енд Вилкс Баре Ковл Ко. з 12 копальнями; Саскегена Ковл Ко. з 10 копальнями; Пенсилвенія Ковл Ко. з 9, та Лігай Ковл енд Навигейшен Ко. з 6 копальнями.

З добування вугля живе в Америці коло 500,000 родин. В сьому числі є майнери та коло 10,000 зелізничих робітників, котрих робота залежить від добування вугля. Після обрахунків властителів копалень майнери побирають денно від 1 міліона до 1 і чверть міліона долярів. Після обрахунків юнії, кошти страйку для властителів будуть виносити коло 200,000 долярів на день. Суспільність мавби він коштувати коло 6 міліонів долярів.

ПОСЛІДНІ ЗАЯВИ СТОРІН ПРО СТРАЙК.

Представники властителів копалень твердого вугля видали про страйк коротеньку заяву. В ній вони кажуть, що вина за страйк спадає на вуглевих робітників, бо вони не хотіли ждати, поки виробиться новий контракт. Далі заява звертає увагу на те, що робітники будуть тратити понад міліон долярів денно, які вони дісталиби за роботу. Заява не перечить зовсім, що всі майнери вийшли на страйк.

Майнерська юнія знова видала довшу заяву, в котрій наперед стверджує, що страйк має за собою всіх майнерів твердого вугля. Далі вона складає вину за страйк на властителів копалень, котрі навмисне відкидали голословно всяке домагання робітників, щоби довести до страйку. Заява каже далі, що властителі копалень мають у страйку сей інтерес, щоби серед загального страху щодо недостачі твердого вугля продати гірші сорти вугля, які інакше не можнаби продати. Юнія догадується, що як не стане сього вугля, тоді властителі почнуть здоровійше розбирати робітничі домагання.

Наконець робітнича юнія упевняє американську суспільність, що страйк відбудеться певно зовсім спокійно, без ніякого заколоту для спокою. Заява вказує на попередні страйки робітників твердого вугля, в котрих півтора сотки тисячів робітників вели завзяту боротьбу мирним способом, чого не доказалаби ніяка найкраще здисциплінована армія в світі рівної величини.

УРЯД РАДИТЬ НАД УГЛЕВИМ СТРАЙКОМ.

СВОМПСКОТ, Месечузетс, 31. серпня. — Джан Гейз Гемонд, голова федеральної вуглевої комісії, предложив президентови Кулиджови довгий плян про те, як на будуче заряджувати завішенням праці в углевім промислі.

Межи проектами сього пляну є рада ухвалити в конґресі закон, на основі котрого кождий контракт межи властителями копалень і робітниками мавби відновлятися автоматично. Коли котра сторона захотілаби якоїсь зміни в котракті, вона малаби повідомити про своє бажанне уряд на два місяці перед речинцем контракту.

6-ЛІТНИЙ ХЛОПЧИНА ПЕРЕПЛИВАЄ ГУДСОН.

НЮ ЙОРК, 1. вересня. — Джан Дівайн, 6-літний син учителя пливання в Філаделфії, переплив нині за 36 мінут через ріку Гудсон в місци, де вона має одну милю й чверть ширини. Се перший случай в історії пливацтва, щоби того віку дитина переплила таку ріку.

АМЕРИКА ДІСТАЄ ВЖЕ ВІДШКОДОВАННЄ ВІД НІМЕЧЧИНИ ПІСЛЯ ПЛЯНУ ДОСА.

ВАШИНГТОН, 31. серпня. — Американський федеральний скарб сповіщає, що Злучені Держави дістали вже першу рату німецького відшкодовання після пляну Доса.

Виносить ся рата понад 18 міліонів долярів, і належиться вона Америці за кошти удержання американської окупаційної армії.

ОДИН З ТИХ, ЩО УМОРАЛЬНЮЄ ДРУГИХ.

НЮ ЙОРК, 31. серпня. — Росков Карл Ціґлер, протестантський проповідник та провідник нюджерзького Ку-Клакс-Клена, котрий недавно покинув був свою церкву й жінку та втік до стейту Тексасу з молодою панною Марґаретою Робертс та 1,800 долярами Кленівських гроший, вернув уже назад до дому, погодився зі жінкою та шукає тепер для себе нової парохії.

Панна Робертс уже має бути заручена з другим мущиною. Жена Ціґлера ще не відкликала позву о розвід від свого мужа, а прокураторія ще далі думає позивати його за переступлення закона Мена, котрий не дозваляє перевозити через стейтові границі жінок у неморальних цілях.

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИНЕ!

Коли читаєш, що старому краєви грозить страшна руїна від голоду, повені та ляцького насильства, то памятай, що на тій землі жили Твої батьки, що там живуть Твої Рідні!

Коли читаєш, що скровавлена Рідна Твоя земля в голодових судорогах благає помочі для немічних дітий, інвалідів та старців — то тям, що вона звертається до Тебе!

Коли читаєш поклик до американської іміґрації — то знай, що Тебе особисто заклинають стати в ряди тих, які бажають волі Рідному Краєви.

Закінчуючи серпневу збірку кличемо до Тебе український читачу: Твоїм обовязком помогти братови! Хай в списку жертводавців на поміч інвалідам, сиротам, голодним селам, Рідній Школі та Просвіті не бракне Твого імени.

Всі зібрані жертви пересилайте негайно на закінчення серпневої збірки до:

OBYEDNANYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

СУМНИЙ ВИПАДОК В УКРАЇНСЬКІЙ РОДИНІ.

ВІЛМІНҐТОН, Дел., 29. серпня. — В родині Василя Качмара, члена від. 247 У. Н. С. у Вілмингтоні, в стейті Делавері, случився сумний випадок. Дня 27. серпня, його 8-літний хлопець пішов купатися з другими дітьми до ріки Крістіяна. Йдучи за старшими хлопцями, він пішов на глибоку воду, однак відразу натрафив на глубінь і пішов на дно. Заким хлопці наспіли йому на поміч, вже було запізно, бо вода вже занесла його під коріня. Його тіло найдено аж за 2 дні по випадку. Покійний був також членом У. Н. С.

Мих. Біян.

АНОРМАЛЬНІ ПОДРУЖЖА.

Свіжа лондонська статистика стверджує, що ріжниці віку між особами, які вступають у стан подружжа невпинно зростають. Був у Лондоні випадок, що 20-літний молодець оженився з 91-літньою „молодою" (цікаво, чи з любови?), один 78-літний мущина з 15-літ. дівчиною, один 27-літний з 95-літ. старушкою, а два брати: один 88-літ. а другий 81-літ. одружились з двома дівчатами: 22 і 18-літньою. В 21 випадках (це справді „випадки"!) на протязі одного року ріжниця віку між чоловіком і жінкою була 50 літ! Можна уявити собі, яку міну мають священики і державні урядовці присутні при заключуванню таких добірних подруж.

ЛОВИ НА КОМУНІСТІВ.

У Королівській Гуті на Шлеську мала поліція відкрити ще одну комуністичну друкарню, арештуючи там одного студента варшавського університету, якого прізвища покищо не виявляє. — Позавчора у Варшаві випадково арештовано на вулиці голову жидівської секції комуністичної партії і члена центр. комітету Савля Амстердама. Поліція шукала за ним віддавна.

СТРАЙК В ЕДМОНТОНІ СКІНЧИВСЯ.

Страйк майнерів в окрузі Едмонтону скінчився, коли в неділю, 23. серпня, маленькою більшістю вісьмох голосів перейшла на мітінгу майнерів в Беверлі резолюція, щоби зачати знов роботу у майнах на услівях, які запропонували працьодавці. Страйк майнерів в едмонтонськім окрузі тягнувся ще від 30. червня. Повстав був через бажання властителів майн зменшити платню робітників о десять до тринайцять процентів.

ДЛЯ ІНВАЛІДІВ.

Товариство ім. Олени Степанівни в Клівленд, Огайо, зложило на цілі Українського Краєвого Товариства Опіки над Інвалідами у Львові (ул. Руська ч. 3/II), квоту 70 амер. долярів. Іменем інвалідів Укр. Гал. Армії щиру подяку жертводавцям складає Управа У. К. Т. О Н. І.

Львів, у серпні, 1925 р.

ЗА УКРАЇНСЬКЕ КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ОПІКИ НАД ІНВАЛІДАМИ У ЛЬВОВІ:
М. Білецька, голова.

ІНДІЯНИ УБИЛИ „ЧАРІВНИКА".

В Принс Руперт, Б. К., відбувся процес чотирох Індіян і одної Індіянки, обвинувачених о душегубство. Індіяне походять з північної части Брітіш Коломбії, далеко від цивілізації „білих" і душегубство, за яке вони ставали перед судом, відповідало їх культурному станови. Індіянське племя виробило собі чомусь переконання, що один молодий хлопець між ними, на імя Мокасин, має в собі лихих духів і має силу робити чари. Побоюючись тих чарів, Індіяне вбили хлопця. Зразу били його палками, а відтак звязали і викинули на лід, аби замерз. Процес не легко було провадити, бо Індіяне не тільки не розуміли по англійськи, але й не мали поняття про присягу. Про Бога не чули, а церкви ніколи не бачили. Все таки вдалося судови ствердити, що саме сталося в далекій індіянській оселі на півночі. Трох обвинувачених Індіян цілком увільнено, бо не найдено проти них вистарчаючих доказів. Індіянку Еді Лут і Індіянина Великого Елика признано винними вбивства.

НОВИЙ ЧАСОПИС.

Вийшло у Львові перше число українсько - політичного тижневика „Рада" (редакція Ринок ч. 10, в льокали давнійшої „Нової Ради"). Як із змісту часопису можна догадуватись, він являється продовженням „Нової Ради," одначе стоїть на плятформі „Українського Національ. Дем. Обєднання".

ДО РИМУ З НИМ!

Польському урядови не сподобався виленський епископ кс. Матулевіч, бо він за мало займався патріотичною роботою на „кресах". На домагання міністра освіти Ґрабского папа забрав епископа до Риму.

ВРОЖАЙ В АНГЛІЇ.

З Англії доносять: Пшениця зародила прекрасно, натомісць овес слабий.

СКОРА КАРА ДЛЯ ЛИСТОНОСА.

В 11.30 год. перед полуднем в четвер 20. серпня листонос Тейлор виходив з почти в Вінніпеґу, як вільний чоловік. Тейлор був тільки два місяці листоносом. Коли він виходив з почти, завважали почтові інспектори, як він витягнув кілька листів з вязки иншого листоноса. Його спинили і віддали в руки поліції. Тейлор признався до крадежі листів, не подаючи ніяких оправдуючих причин. На другий день в 11.30 поліційний суддя Мек-Даналд засудив Тейлора на три роки в карнім заведенню у Стоні Мавнтейн.

УКРАЇНСЬКА ФАРМЕРСЬКА ЕЛЕВАТОРНА СПІЛКА В КАНАДІ РОЗВИВАЄТЬСЯ УСПІШНО.

Українська Фармерська Елеваторна Спілка закінчила один з успішних років, в якім зробила поверх 5.500 долярів чистого доходу. Треба надіятися, що наші фармері попруть тепер спілку ще ліпше, як доси і тим самим причиняться до того, що спілка стане нашою найсильнійшою бизнесовою інституцією.

РОЗВИТОК НІМЕЦЬКОГО ЛЕТУНСТВА.

Літаки німецьких комунікаційних ліній перелетіли в перших шести місяцях цього року 2 і пів міліона кільометрів, перевезли 44 тисячів пасажирів і 4.400 тон товарів і листів. Ці цифри три разів більші від тих, які осягнено минулого року. Треба зазначити, що летунський рух у Франції і Англії в перших шести місяцях цього року зменшився в порівнанню з таким самим протягом часу минулого року.

ДЕ ТОНКО, ТАМ ЩЕ РВЕТЬСЯ.

В Болгарії, в місті Плевні вилетів у воздух магазин муніції. Кажуть, що це зі спеки. Ну, і зазнає дечого на світі та Болгарія.

ГРІМ УБИВ ФАРМЕРА В ХАТІ.

Дня 21. серпня о другій годині над ранком фармера коло Свифт Корент, Саск., Джорджа Ментлея убив грім таки в його власній кімнаті, коли той ішов спати. Джордж спав з трома братами в одній кімнаті. Около другої години рано збудила його сильна буря. Він встав і замкнув відчинене вікно. Брат його, Чарлс, вийшов на двір поглянути, чи у стайни все в порядку. Джордж пішов до сусідної кімнати позамикати вікна і вертав звідтам; коли вже був коло свого ліжка, вдарив грім і убив його на місци. Два другі брати були осліплені блискавицею і спершу не завважали нічого злого. В тій хвилі зі стайні вернув Чарлс і з долини спитав, чи не сталося що злого. Брати відповіли, що нічого. Коли Чарлс ввійшов до кімнати з ліхтарнею, побачив брата Джорджа мертвого на землі. Грім витяв в шибі діру півтора цаля велику, одначе скло десь поділося. Иншої шкоди не було ніякої.

ЖНИВА В НІМЕЧЧИНІ.

Жнива в Німеччині на загал випали добре. Особливо зародило жито. Ярина слабша. Не дуже вдалися картоплі.

Німеччина заплатила аліянтам за рік міліярд марок.

БЕРЛІН, 31. серпня. — Завтра, 1-ого вересня, 1925, буде рік від часу, як плян Доса увійшов у житте. З того часу Німеччина заплатила аліянтам 1,000,000,000 золотих марок, а найбільше Франції.

Сьогодня Німеччина заплатила ще останню рату першого року в сумі 60,000,000 золотих марок.

Німеччина заплатила із загранichної позички 800,000,000 золотих марок, а 200,000,000 з доходу з державних зелізниць.

На другий рік Німеччина має заплатити ще о 25% більше.

КАЙО ПРИЇЗДИТЬ ДО АМЕРИКИ.

ПАРИЖ, 31. серпня. — Французький міністер скарбу Кайо виїде відсі до Америки в половині вересня і приїде до Ню Йорку 23-ього вересня.

Він дуже певен свого успіху в переговорах з американським міністром скарбу Меллоном у справі сплати французького военного довгу. Каже Кайо, що сю справу полагодить у Вашингтоні за 9 днів, а 10-ого дня, біля 3-ого жовтня, вже вернеться домів.

З ним приїдуть фінансові знавці, представники ріжних ґруп, як соціяліст Вансен Оріоль, демократ Моріс Бокановський, сенатори Анрі Беранжер, Люї Доссе і Шапсаль, та посол маркіз Пієр де Шамбрен та інші.

Кайо знає добре анґлійську мову і може вести дискусію по анґлійськи.

СТРАЙК МОРЯКІВ.

ЛОНДОН, 31. серпня. — На анґлійських пасажирських кораблях щораз більше шириться страйк моряків, яко протест проти обниження їх платень.

ВИРІВНУЮТЬ ГРАНИЦІ.

ЛОНДОН, 31. серпня. — Ґазети сповіщають, що комісія, яка провірювала граничний спір між Ірляндською Вільною Державою і Олстером (північною, протестантською частю Ірляндії), виготовила вже звідомленне, по якому Ірляндія малаб дістати 4 повіти від Олстеру, які творять 10-ту часть Олстеру, а Олстер від Ірляндії лиш частину одного повіта.

Відомість про се вирішенне комісії викликала велике невдоволенне в Олстері.

ЗА ЗЛУКОЮ АВСТРІЇ З НІМЕЧЧИНОЮ.

ВІДЕНЬ, 31. серпня. — Тут відбулось нині 3,000-не віче, яке заявилось за злукою Австрії з Німеччиною.

На вічу промовляв голова німецького парляменту Павль Лебе.

ВІЙНА З РІФАМИ.

ФЕЗ, Мароко (Еґипет), 31. серпня. — Французи вже воюють разом з Еспанцями проти Ріфів.

Тут 120 степенів Фаренгайта горяча й европейським вояком дуже тяжко воювати. Єдино летуни ще держаться.

ФРАНЦУЗИ ВОЮЮТЬ І В СИРІЇ.

ЦАРГОРОД, Туреччина, 31. серпня. — Із Сирії повідомляють, що 20 французьких летунів бомбардує місто Сведію, де затаборились сирійські повстанці.

ЗЛОТИ ЗЛІТАЄ.

ПАРИЖ, 31. серпня. — На тутешній біржі польський злотий, який був хвилево поправився, знову зачав злітати. Нині нотовано його по 18 американських центів (замісць 19.3). Поляки бояться, що спадок буде ще більший, бо Польща не має достаточного покриття на свої паперові злоті.

ФІНАНСОВА ВІДБУДОВА УГОРЩИНИ.

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 29. серпня. — Фінансовий комісар Угорщини з рамени Ліґи Народів, Дж. Смит з Бостону, видав за липень сього року 15-е місячне звідомлення про фінансову відбудову Угорщини.

Він каже, що сьорoічний урожай вирятував Угорщину з фінансових клопотів. В пляні Ліґи Народів було предвиджено, що в теперішньому фіскальному році (від 1-ого липня, 1924, до 31-ого червня, 1925) недобір Угорщини мав виносити 100,000,000 золотих корон, а тимчасом замісць недобору, завдяки сьогорічному врожаеви на збіже, скарб Угорщини має 63,000,000 золотих корон надвишки.

Паперова угорська корона ще має дуже малу вартість (так як австрійська) але вже усталена. Тепер же правительство приготовляє плян реформи банкнотів.

Найбільше даються в знаття населенню Угорщини проценти від позичок, які виносять 12% до 25%, одначе [illegible] полекша остільки, що ціни на продукти і товари трохи [illegible].

КОНҐРЕС У СПРАВІ ДІТОЧОГО ДОБРОБУТУ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 28. серпня. — Перший міжнародний конґрес у справі добробуту дітий замкнено вже тут сьогодня.

Конґрес приняв 16 резолюцій, а між ними найважнійше про основанне міжнародного фонду для підпирання [illegible] чужинецьких дітий у виїмкових випадках.

Екзекутивне бюро конґресу перемінено на постійне, з тим, що до нього мається дібрати ще 12 членів.

ДЕМОНСТРАЦІЯ ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

ПАРИЖ, 28. серпня. — Вже другий день [illegible] робітники демонстрації перед польським [illegible] засуду на смерть трох комуністів у Варшаві. [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
[illegible] published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office at Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		[illegible]	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СТРАЙКОВА ГРА

Великий страйк майнерів твердого вугля став опівночи з 31. серпня на 1. вересня доконаним фактом, і тепер уже його нічого відвернути не може. З 12. годиною в ночи всі майнери твердого вугля зложили свої наряддя праці та почали безробіття, яким вони мають примусити властителів копалень годитися з ними про нові умови праці. З тою хвилею починається одна з цікавійших боротьб в історії промислового розвитку сього краю.

Бо боротьбою сей страйк є. Не в значінню війни, безпощадного нищення противника, але в значінню видержання на становищи довше від противника. До сього відай і зведеться ціла боротьба, о скільки можна судити з заповіджень сторін. Бійок, заворушень, кровавих демонстрацій відай не буде, бо вони звичайно бувають тоді, коли робітники зле зорґанізовані, коли на страйк виходить лишень частина робітників, а друга частина працює далі; властителі в таких случаях заперечують робітничій юнії право промовляти в імени робітників, робітники уставляють при майнах, чи фабриках, сторожів („пикети"), які мають аґітувати серед страйколомів за страйком; межи страйкарами а страйколомами та аґентами підприємців приходить часто до напружених відносин, на тлі котрих леда іскра може займити назбираний пальний матеріял та довести до вибуху, бійки, кровопролить. Сього всего в страйку майнерів твердого вугля відай не буде. Тут юнія так сильно зорґанізована, що навіть підприємці не сміють закидати майнерській юнії, що вона не представляє всіх робітників. Майнерська юнія така певна послуху зі сторони всіх майнерів твердого вугля, що вона навіть не збирається ставити пикети, бо вважає се зайвим. Коли нема скебів і пикет, то певно й не буде ніяких різких виступів сторін проти себе, не буде страйкових заворушень. Страйк зведеться просто до вижидання, хто потрафить довше витримати.

Де лежить слаба сторона майнерів, відомо. Страйк се безробіття, а безробіття значить поїдання наскладаних ощадностий. Чим довше буде тревати страйк, тим більше будуть майнери вичерпувати свої ощадности в юнії та ощадности приватні. Від сього, на як довго вони вистарчуть, буде залежати, чи довше чи коротше видержуть майнери-страйкарі. Коли вони будуть видавати богато гроша на початку страйку, як се часто буває з людьми без праці, то тоді вони будуть відчувати пізнійше тяжке положенне. Коли будуть ощаджувати, то тим самим будуть скріпляти своє положенне супроти свого противника.

Слаба сторона підприємців не в браку ощадностий. Іх є не богато, і всі вони мають такі великі ощадности, що вони моглиби вистарчити на довгі роки. Слаба сторона підприємці зовсім у чому инчому. Підприємці, щоби заробляти, мусять торгувати своїм товаром. Їх товар — се твердий вуголь, отже топливо. Та се не одиноке топливо, відоме людині. Є ще мягкий вуголь. Є ще нафта. Є ще декуди дерево, а в деоктрих околицях, місто гонити фабрики топливом, можна примінити електрику, набрану з водопадів. Твердий вуголь має велике приміненне в промислі, але його становище не зовсім певне. Його все з усіх боків скубуть. Тут заводять мягкий вуголь, там нафту, там закладають електровні. Правда, привичка вживати твердого вугля значить богато, і не один фабрикант далі вживає твердого вугля, хоча мігби вживати з такою самою догодою мягкий вуголь або нафту. Дехто вживає твердий вуголь, бо не знає про другі топлива. Коли, однак, твердий вуголь підскочить через страйк у ціні, тоді біда заставить такого фабриканта подумати про нове топливо. Чим довше страйк потреває, тим більше фабрик стане вживати других топлив, і не вернеться вже до твердого вугля навіть тоді, як страйк покінчиться, як настануть нормальні часи в добуванню й торговлі твердим вуглем. У той спосіб підприємців твердо-вугольних припікає страх утрати покупців твердого вугля. Чим довше треває страйк, тим більше бизнесу вони тратять раз на все безповоротно. З початку вони будуть ратувати свій бизнес тими припасами вугля, яке вони набрали, приговляючися на страйк, але відтак вони таки почнуть тратити свій бизнес.

Ось і маємо тепер образ твердо-вугольного страйку. З одного боку майнери затялися зі своїми ощадностями, ждучи, щоби підприємці побачили, що вони страйком рубають галузу, на котрій сидять, та піддадуться робітничим домаганням. З другого боку підприємці затялися собі та ждуть, чи не вичерпаються ощадности робітників та чи не підуть страйкарі працювати в панів на таких умовах, які підприємці їм подиктують. Боротьба обрахована на повне вичерпанне противника, а відтак на здачу його, боротьба безпощадна.

Провадити того рода боротьбу треба дуже обережно. Коли вона зміряє до виснаження противника, то потреба ощаджування своїх сил виходить сама із себе. Тому, коли робітники хочуть виграти її, мусять бути ощадними в своїх видатках. Коли підприємці побачуть на добре, що страйкарі щадять, то вони скоро стануть шукати доріг до зближення до робітників та закінчення страйку з уступствами для страйкарів.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА [illegible]

З ДОРОГИ.

ПРО УКРАЇНСЬКУ ЕМІГРАЦІЮ НА ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

(Розмова з проф. др. Михайло Лозинським).

Українська еміграція в Чехословаччині складається з отсих груп:

Військові частини галицької армії, які в свій час перейшли зі зброєю в руках на чесько-словацьку територію. Вони знаходяться по части в таборі в Йозефові, по части розкинені робітничими відділами по всій Чехословаччині.

Ся ґрупа знаходиться в стані ліквідації. Табор в Йозефові має бути незабором розвязаний. „Таборовці" мають постаратися про польські пашпорти й вертати до дому або про чеські папери (дозвіл побуту) й шукати собі роботи.

Ще минулого року понад 200 „таборовців" виїхало на Радянську Україну. Є ще чи-мало таких, що поїхали би туди, особливо ті, що бояться переслідувань польського уряду на випадок повороту до краю, і ті, що не мають до кого й до чого в краю вертати. Та покищо виїзд на Радянську Україну зустрів перешкоди, головно тому, що між чесько-словацьким й радянським урядом є ріжниці думок що-до коштів транспорту.

Хто може, вертає до краю. Тут робить знов трудности польський уряд, який не видає пашпортів (деякі подання, внесені ще перед роком або й більше, не полагоджені досі), жадає великих оплат і т. д. Та все таки загал військової еміґрації верне до дому. Дехто виїздить до Злучених Держав і Канади. З огляду на трудність знайти роботу в Чехословаччині остане тут тільки небогато.

Студентство. Складається воно з Галичан і Придніпрянців.

Галичани — се переважно старшини галицької армії, тільки незначна часть прибула вже пізнійше на студії з краю.

Придніпрянці — се ті військові і цивільці, які знаходилися в закордонних містах або еміґрували з армією Головного Отамана Петлюри, переходячи через пекло польських таборів.

Загал студентів з Галичини після скінчення студій — збираються вертати до краю. Сей поворот уже почався. Одиниці виїхали або збираються виїхати на Радянську Україну.

Загал студентів з Великої України все ще стоїть на протирадянських позиціях і не збирається до дому, бо на се треба помиритися з радянською владою. Помирилася тільки невелика частина, яка творить окрему „Спілку студентів-громадян УСРР".

Старша інтеліґенція — в більшости Придніпрянці, в меншости Галичани. Се ті, що брали участь в політичній акції чи українських протирадянських урядів, чи галицького уряду і таким чином опинилися на еміґрації. Переважна часть занята як професори в українських середніх і високих школах, утворених українською еміґрацією при допомозі чесько-словацького уряду, як урядовці українських громадянських установ (передовсім „Українського Громадського Комітету" і т. д.

Зокрема що-до українських шкіл, — поминувши середньо-шкільні курси — маємо тут три високі школи: Український Вільний Університет в Празі, Українську Господарську Академію в Подєбрадах і Український Педагогічний Інститут ім. Мих. Драгоманова в Празі.

Сі школи звязані очевидно з студентством. Та мине ще два-три роки — і українського студентства в Чехословаччині не буде. Теперішні покінчать студії, а нові майже не прибувають.

Матеріяльною основою українського студентства в Чехословаччині являються стипен[illegible] словацький уряд. Та нових стипендій уряд рішив не давати і через се спинився приплив нових студентів до Чехословаччини.

Коли-ж теперішні студенти подкінчать студії, а нових студентів у значнійшій скількости не буде, тоді згадані українські високі школи стануть перед питанням: Що далі?

Очевидно, найліпший вихід був би, коли-б професори могли вернути до рідного краю — як на Радянську Україну так до польської займанщини — і там знайти змогу вести далі свою наукову діяльність. Та для сього треба, щоб Радянська Україна відчинила для них тамошні високі школи, та щоб на західно-українських землях заложено бодай один український університет.

Очевидно, є й инші можливости. Так прим. високі школи могли-б бути перемінені в наукові установи, яких члени займалися би тільки науковою працею. Очевидно, ті установи моглиби істнувати тільки при допомозі чеськословацького уряду.

Та се — повторяю — питання будучности. Доки є маса українського студентства, доти істнуватимуть і тутешні українські високі школи.

Очевидно, краєві чинники повинні заздалеґідь заінтересуватися сею справою, щоб на хвилю, коли буде рішатися дальша доля високих шкіл, підготовити розвязку як найкориснійшу з погляду інтересів української науки.

Коли покажеться неможливість перенести працю професорів на рідний ґрунт, треба подбати про дальшу можливість праці в Чехословаччині.

Користь, яку має тутешня еміґрація для краю, полягає в першій мірі в тім, що наші люди мали змогу перебути той найважчий час, коли поворот до рідного краю був для них неможливий або рівнозначний з винищенням їх.

З окрема для студентства користь полягає в тім, що воно мало змогу віддатися студіям.

Вкінці для професорів, що вони одержали змогу утворити й розвивати українські високі школи і працювати для української науки.

Далі можна сподіватися користи від чесько-українського зближення, взаїмного пізнання і т. д. Хоч ті користи не такі великі, як повинні би бути. Зложилося на се цілий ряд причин

І так Чехи все ще в більшости москвофіли і до Українців ставляться з резервою. При тім, коли чеські москвофіли дуже активні, то чеські українофіли занадто пасивні.

Далі велика скількість еміґрантів спричиняє, що вони живуть у своїм крузі й не відчувають особливої потреби ввійти глибше в чеське громадянство. З другого боку й чеське громадянство відноситься до маси з більшою резервою, ніж відносилося б до нечисленних одиниць. З окрема також та обставина, що еміґрація дістає допомогу від чесько-словацького уряду, викликає холодне відношенне деяких чеських кругів. Тут лежить також причина, чому не прийшло до заложення чесько-української „єдноти". Мале зацікавлення Чехів з одної сторони і зневіра Українців в успіх з другої.

Відємною стороною еміґрації треба вважати також деяке відчуження між еміґрацією і краєм. Тут инакшою мірою треба мірити Радянську Україну, а инакшою західно-українські землі.

Що-до сих останніх — на мою думку громадянство моглоби вдержувати близші звязки з еміграцією, ніж удержує. [illegible] відноситься до тої матеріяльної допомоги, яку одержує еміграція. Допомога зробила еміграції велику прислугу, але ліпше було би, як би край більше сам дбав про еміґрацію і не примушував її довгі літа жити з чужої помочи.

Про будучність еміґрації вже було сказано при кождій групі з окрема. Військова вже ліквідована. Студентська ліквідуватиметься в міру покінчення студій. Коли не стане тоді й високі дій. Коли не стане студентів, тоді й високі школи стануть перед питанням: що далі?

Взагалі-ж масова еміґрація є ненормальне явище і було б бажано, щоб вона зліквідувалася природним способом, себто щоб еміґранти вернули на рідну землю. Галицька еміґрація вже ввійшла в стадію повороту, придніпрянська — ще ні.

За кордоном повинні оставати: політичні діячі, призначені краєвими орґанізаціями для пропаґанди на міжнароднім полі; — далі студенти, висилані батьками чи орґанізаціями на студії, при чім се явище не повинно бути масове, бо на такі студії повинні висилатися тільки особливо здібні одиниці, — вкінці можуть очевидно за кордоном оставати окремі одиниці, які там пристрояться як се буває скрізь по світі.

Всі инші повинні як найшвидше старатися вернути до дому. Очевидно, краєві орґанізації повинні постаратися, щоб рідна земля приняла їх як мати, щоб кождий з них знайшов можливість праці і істнування.

ПОЛЬЩА ПРОТИ КОМІТЕТІВ ДОПОМОГИ „ГОЛОДНОМУ СЕЛУ".

Діло пише:

Дрогобицький комісаріят поліції і поодинокі постерунки в повіті розпочали зорганізовану нагінку на допомогову акцію. Дня 27-ого липня ц. р. завізвано члена комітету допомоги голодному селу в Дрогобичі д-ра Пацлавського до команди поліції і більше як годину допитувано його про цілі та орґанізацію допомогової акції, списано з ним протокол, а найбільше допитувано, чи між комітетом і політичними працями комуністів нема якого звязку. Одночасно арештовано в с. Урожі п. Миколу Стронського під замітом, що мав він говорити людям, що збіжжа, призначене до розділу, наспіло з радянської України, в чім доглянулись власти знамен злочину з § 58. карн. закона.

Незалежно від того розпочато також в инших місцевостях робити всякі сикатури. У Вацовичах, де у священика Іванусева остало ще 37 кг. збіжа, нерозділеного поміж голодуючих, командант постерунку з війтом в часі неприсутности о. Іванусева веліли отворити собі стодолу та заарештувати собі збіжжа, перевели його до громадського уряду, а неписьменного слугу священика мучили допитами около години. В громаді Довге коло Підбужа командант постерунку грозив мужеві довіря Комітету Допомоги селянинові Іванові Жигалові, що буде арештований як підозрілий у комунізмі, як що буде занимались розділом збіжжа в громаді. В Урожі заарештоване збіжжа привезено з повітового Комітету так, що голодуючі його не одержали. В инших громадах, як Колпець і Раневичі арештовано при допитах гром. Козара і Курчака, в Рибнику і Грушові роблено досліди хто належить до місцевого Комітету, звідки походить збіжжа і т. д., причім відбувались допити в Грушові в ночі.

На устні зажалення Комітету в старостві відповідають, що про поведення поліції нічого їм невідомо та що розглянуть справу.

Здається, що ці факти не вимагають [illegible] коментарів.

ДУЖЕ ВАЖНА УСТАНОВА

В Празі, столиці Чехо-Словаччини, оснували Українці дуже важну установу — МУЗЕЙ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ.

Сей Музей має зібрати всі матеріяли, документи, публікації, видання, які появились головно від вибуху світової війни і мають якийнебудь звязок з боротьбою за українську державу. А одночасно має збирати і все нове, що денебудь появляється у звязку з українською державницькою боротьбою.

Основанне сього Музея приняла українська суспільність дуже радо і богато українських інституцій, орґанізацій та поодиноких громадян вже поспішилось подарувати йому всі призбирані за часи війни, революції і руїни матеріяли. Окремо подамо, за органом Музею „ВІСТЯМИ МУЗЕЮ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ" подробиці про склад управи Музею і про дотеперішні дари в матеріялах для нього.

Чеське правительство затвердило статут Музея і дало йому даром приміщенне.

Сей Музей має велике значінне, бо се підстава новітньої визвольної боротьби України. Всі культурні народи мають такі музеї і добре, що й Українці його придбали, хоч покищо не в Києві, а на чужині.

Американські і канадійські Українці повинні засобити Музей усіми матеріялами і виданнями від 1914 року і постійно посилати йому всі нові видання.

Всі посилки слід адресувати:

MUSEUM OSVOBODOZOVACIHO BOJE UKRAJINY,

Stepanska 49 II, Prague II, Czechoslovakia.

НОВИЙ ПОЛЬОНІЗАЦІЙНИЙ ЗАМАХ

Деякі польські ґазети повідомляють про проект нового адміністраційного поділу Галичини, на підставі якого було-б утворене перемиське воєвідство з частиною львівського і частиною краківського воєвідства. Таким робом обєднано би суто українські й суто польські повіти з явною метою пересунення польської етнографічної межі поза Сян на схід і спольщення самого Перемишля. Покищо ще нічого близше не відомо про сей проект, який є такий натяганий, штучний і безглуздий, що важко повірити в його реальність.

Матвій Костишин.

НЕ КЛАДИ НАДІЇ.

Не клади надії на світові суди
Що тебе увільнять з ярма і кайдан...
Бо ти був на воли... Хтож забрав від тебе?
Хто накинув рабство?.. Ось той самий пан...
Що і днесь до него простягаєш руки —
І він бачить сльози, рани наших мук
Тай мовчить!.. Бо предки недармо сказали
„Що крукови ока — не вибере крук"...
„Рука руку миє" — з чого? з найшої крови
Так гріха не змиє із душі його
Бо той гріх не згине і викличе пімсту
А вона розкаже за що — за кого.
Тоді клич не піде перед суд Пилатів
Котрі днесь сміючись кличуть покорись!..
Мов лискавка блисне по всій Україні
Ставай в ряд завзято, за кривди пімстись.
За правду, за волю, за святу ідею
Заблищать шаблюки у пястуках знов,
Гаківниці гукнуть аж земля застогне,
Потече ріками розлитая кров
Ось тоді неситі задрожать в розпачі
Як пімста за кривду впаде наче грім,
Затріщать кайдани, тюрми спустошіють
Радісно на воли загомонить дзвін.
Тоді по терпіннях усміхнеться мати,
Дніпро зарегочесь, зашумить байрак...
Тоді світ побачить, що суд був фалшивий,
Бо його подопче завзятий козак.

Джемейка, 26. VIII., 1925.

ГРОМАДЯНИ:—

ЧИ ВИ ЗЛОЖИЛИ ВЖЕ ЖЕРТВУ НА ГОЛОДНЕ СЕЛО?

КОЛИ У ВАС БЄТЬСЯ СЕРЦЕ ЛЮДИНИ, ТО ВОНО ВІДЧУЄ ЛЮДСЬКУ МУКУ!

КОЛИ-Ж ВИ ЛЮДИНА, ТАК ПОМОЖІТЬ СВОМУ НАРОДОВИ ВИЙТИ НА ШЛЯХ ВОЛІ!

Всі жертви на закінчення серпневої збірки шліть негайно на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

КАРТА ЗМІНИ АДРЕСИ.

Хто зміняє свою адрес у,нехай долучить почтову марку за 10 центів і вишле сю картку на адресу:

"SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

До Адміністрації „Свободи":

Залучаючи почтову марку на 10 центів прошу змінити мою адресу.

Моя стара адреса була:

Число відділу..........
Імя ....
Улиця ....
Почта ....

Нова адреса є:

Число відділу..........
Імя ....
Улиця ....
Почта ....

ПАВЛО ГРАБОВСЬКИЙ.

КОЛИ ЧАСОМ.

Коли часом бенкет на всю губу товсту
Ти справляєш, — про тих спогадай,
Хто квилить край церков, на шляху, на мосту
І дріжить, простяга свою руку пусту:
Христа ради на голод подай!

Коли скрутно в житті доведеться тобі,
Зрадить віра; — поглянь лищ на тих,
Хто докраю поклав свої сили слабі
За насущний шматок у лихій боротьбі,
А думок не потратив святих!

Коли світло знаття й розуміння своє
Забажав ти людям передать, —
Не забудь: всіх темніш, безталанніш всіх є,
Що їм сонця, бува — і того не стає...
Відкіля більш поради їм ждать?

ПІДОШВИ І ХАРАКТЕР ЛЮДИНИ.

По чім то вже не пізнають характер людини? Досліджують його і з черт лиця і з краски волосея, з долоні і з ноги і ще богзна з чого. От виявилася недавно нова наука, що називається скарпольоґія, а яка каже, що характер чоловіка можна докладно вичитати з його підошов.

Спосіб, в який чоловік витирає свої підошви, з переду чи з заду, з правого чи з лівого боку є для скарпольоґів жерелом відомостий про характер того чоловіка.

Щож каже скарпольоґія?

Мущина, що витирає підошви рівномірно, є спокійною і зрівноваженою людиною. Жінка, що так само здирає свої підошви, є під кожним зглядом бездоганна. Підошви стерті з зовнішної сторони свідчать про сильну волю, відвагу та здібність до ділання у мущин, а у жінок означає це зарозумілість і впертість.

Коли мущина витирає підошви з внутрішньої сторони, то свідчить у нього про слабість характеру і несталість, а жінка у такім самім випадку дуже химерна і невірна.

Найгірше, коли чоловік здирає підошви на носах черевиків чи чобіт, бо коли він навіть несвідомо ходить на пальцях то це знак, що в нього не чиста совість. Перед такими людьми треба берегтися.

Показується, що скарпольоґія дуже хосенна наука. Легким коштом і без труду можна переконатися, що за зіллячко наш новий приятель чи знайомий. Сидимо собі з ним скажім на любій розмові. Він заложив собі ногу на ногу. Дивимось, а в нього підошви на носах стерті аж вищерблені. Тоді, хай він що хоче каже і як хоче примилюється, а з ним небезпечно довго сидіти та заприязнюватися.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЕЛМАЙРА, Н. Й.

В нашій місцевости істнує відділ У. Н. Союза. Щоби хоч трохи помогти своїм братам в старому краю, ми урядили збірку яка принесла $8.25 на голодуючих та два доляри на Рідну Школу. Жертви зложили слідуючі: С. Базарницький, А. Бубняк, А. Борик, К. Юськів, Д. Чучман (на Р. Ш.), П. Білозор (на Р. Ш.), Д. Бабій, П. Гричаник, Т. Левуш, О. Осташевський, П. Зубрицький по $1. П. Зубрицький 25 цнт. Гроші в сумі $10.25 вислано до Обєднання для пересилки до краю на згадані цїли. Вправді жертва наша не велика, та при теперішних відносинах тяжко більше зібрати. Маємо однак надію, що горе, яке навістило наш рідний край, зворушить наші закаменілі серця і ми з братерською любовою подамо їм свою помічну руку. Дай Боже, щоби нам не прийшлося ждати довго, бо самі Ляхи, які розуміють страшне положенне нашого народу, будуть старатися статись нашими опікунами та за ложку страви купити наших людий для своїх нікчемних плянів, для розбиття нашого життя. До того не сміє допустити американська еміграція. Маю надію, що і наша громада прийде з більшою допомогою.

Григ. Левуш.

ГЕРКІМЕР, Н. Й.

Наша громада мала, та хоче також причинитися до цеї загальної помочі, яку американська еміграція дає старому краеви. Недавно переслали ми до Обєднання суму $24.64 на голодуючих в старому краю, на яку зложили слідуючі церкви: Геркімер $2.85, Литл Фолз $7.98, Ютика $7.40, Ровм $6.41. Всім жертводавцям належиться щира подяка. В теперішньому часі треба нам найбільше згоди, щоби хоч частинно злекшити недолю наших братів в старому краю. Надіюсь, що в скорому часі зберемо більшу допомогу.

о. Іван Крохмальний.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

При кінци червня вислали ми до Обєднання $115.75 на голодуючих в старому краю, а тепер другу рату в сумі $37. Зложили: Н. Хомин $3.; С. Ружицький, В. Бойчук, Г. Городиловський, І. Фецула, Гарри Аронсон (Жид) по $2; Елисавета Ваґан, Анна Фамула, Н. Н., А. Щепанюк, Марія Бреян, Адолф Фрідман (Жид), А. Барич, М. Кобрин, Францішка Смуток, Н. Н., М. Багно, Й. Корневич, Г. Деркач, Т. Вабула, О. Ревуцький, П. Кудрик, Н. Н., Марія Толмайер, М. Федорко (обоє Словаки), Анна Борецька (Полька), О. Драганьчук, І. Залужний, В. Хранюк, Н. Мартинів по $1. Разом дотепер вислала наша парохія на голодуючих $152.75. Мимо цего, що наша парохія належить до „третьої кляси", то ми хочемо поставити на перше місце відносно жертвенности на народні цїли. Збірки ще не замикаємо, але маємо надію призбирати найменше ще раз стільки як до тепер. Завдяки жертвенности наших свідомих громадян яким належиться щира подяка, ми певні, що дальші збірки на народні цїли поставлять нашу громаду в перший ряд борців за волю нашого поневоленого народу.

При цьому треба згадати про працю нашого пароха о. І. Захарка, який не жалує труду, щоби дати поміч нашим братам в старому краю і його це заслуга у великій мірі, що наша громада мимо всяких перепон здобулася на таку жертву. Цей примір заохотить всіх з Бейон і ми як один станемо до праці за визволеня свого народу. Всім робітникам щира подяка.

Комітет парохіяльний.

ВОНДЕРҐРИФТ, ПА.

Наша громада не устає працювати для народньої справи. На всякий зазив радо жертвує. Та як всюди і в нас є паршиві вівці, які не відчувають страшної нужди, яку перебувають наші рідні в старому краю. Та може прийде час, що і вони схаменуться і стануть до праці разом з нами. Австрійська робота нашої громади. На просьбу пароха села Кийданова зложили ми на відбудову каплиці $70 і $15 на закупно книжок до читальні.

Відтак зібрали ми для Просвіти у Вишнівчику $25 і $6 на голодуючих які ми переслали до Обєднання. На мітинґу бр. св. ап. Петра і Павла, 110 від. У. Н. Союза, братство ухвалило зі своєї каси $10 на голодуючих в старому краю. Кромі цего зібрано $20 і разом $30 відіслано до Обєднання з призначенням на голодуючих в старому краю. Зложили слідуючі: Т. Чорній, О. Кричковський, Н. Чайковський, О. Ґула, Т. Рутецький, О. Лібрик по $2; Д. Лібрик, А. Блавуцяк, П. Чайковський, А. Чайковська, А. Блавуцяк, П. Сворик по $1; Н. Крушельницький $2.

Дорогі земляки, прийміть щиру подяку за Ваші жертви та співпрацю в народній роботі. Єднайтеся, бо в єдности лежить наша сила.

Т. Чорній.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

За приміром нащих січових сотень пішла і пасейська 4-та сотня 5-го округа Січ. Орґанізації та зібрала у себе і переслала до Обєднання суму $30, яку признано на: — Боєвий фонд $10, Голодуючим $10, Політичним вязням $5, Інвалідам $5.

Маємо надію, що праця у нас піде жваво, бо в краю грозить небезпека. Це мусить обєднати нас всіх до спільної праці над визволеннем нащого народу.

МИННЕАПОЛИС, МІНН.

Наша громада не спить, хоч далеко на вестах і була досить велика горяч. Український Народний Комітет при церкві св. Константина перевів збірку на народний податок який в сумі $31.50 переслано до Обєднання.

Маємо надію, що у нас тепер народнє життє піде знова скоро і ми всі обєднавшися, дамо допомогу своїм братам в старому краю.

Всіх громадян кличемо в наші ряди.

За Комітет:
Іван Шміґановський.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Свобода", від. 194, повідомляє, що чвертьрічний мітинґ відбудеться о 7.30 вечер, в суботу, дня 5. вересня, в Бекер Касіно, 358 W. 44th St. Обовязком кождого члена явитись на час. Неявившийся член буде караний після статута. — Іван Витяк, секр.

КЛІФТОН, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 182, повідомляє, що чвертьрічний мітинґ відбудесь о 2-ій годині попол., в неділю, дня 6. вересня, в гали Президент Парк, 115 Президент Ст. і Парк Еве. На порядку нарад є досить важних товариських справ: як справа маскового балю, будесь роздавати тікети поміж членів і много інших. Проситься всіх членів явитись. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1.00. — О. Зубор, предс.; Гр. Яськів, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 64, подає до відома своїм членам, що надзвичайний мітинґ відбудесь в суботу, дня 5. вересня, о годині 7-ій вечером, в гали під ч. 435 Mian St. Проситься всіх членів явитись на означений час, бо є важні справи до полагодження. Неявившийся на означений час підлягає кари. — Д. Ридчук, предс.; Г. Ничка, кас.; М. Сас, секр.

БАВНД БРУК, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 344, повідомляє своїх членів, що мітинґи відбуваються в кожду другу неділю по першім. Отож проситься всіх членів, щоби явились на мітинґ і вирівнали свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. Проситься всіх членів, щоби явилися на 13 вересня, о год. 3.30, бо є дуже важні справи до полагодження. Неявившийся член на мітинґу заплатить 50 ц. кари, а урядник 1.00. — А. Мотика, гол.; В. Т., секр.

ПЛЕЙНС, ПА. Бр. св. Андрія, від. 48, повідомляє своїх членів, що 3-квартальний мітинґ відбудеться 5-го вересня, в гали церковній. Всі члени мають явитись на час бо є важні справи до полагоди. Неявившийся член заплатить кару 1.00, а урядник 2.00, після ухвали. [illegible]

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА.

(Від Музею Визвольної Боротьби України).

З ініціятиви Українського Університету в Празі заснувалося, на основі владою затвердженного статуту, Товариство „Музей Визвольної Боротьби України".

Мета Товариства — заснувати та утримувати Музей для зібрання й збіреження матеріяльних памяток, документів, архивів, словом усіх предметів, що безпосередно або посередно звязані з визвольною боротьбою України, особливож з подіями світової війни, революції та національної війни за незалежність України. Товариство хоче зібрати і зберегти в Музею все те, що звязане з визвольною боротьбою і може мати значіння як памятка, як історичний документ, як джерело для пізнання цих подій, людей, що приймали в них участь, ідей, змагань, настроїв, побуту та відносин. В першу чергу бажає „Музей Визвольної Боротьби України" зібрати предмети музеальної та архівальної вартости, які знаходяться тепер поза межами України та які чому небудь не можна поки що перевезти до рідного краю. Усе те хоче Музей наш зібрати, щоб захистити від загибелі, зберегти і в слушний час перевезти на рідну землю.

Щоб осягнути вповні намічену ціль, Музей визвольної боротьби України приймає предмети, про які мова, не тільки на власність, але також в переховання (депозит). Приймаючи депозити, Музей Визвольної Боротьби України єсть законно обовязаний дотримати умов, під яким приймає їх, зокрема умов про спосіб переховання та призначення довіреник йому річей. Так само, приймаючи якісь предмети на власність, Музей дає законну запоруку дотримання принятих ним умов, напр., що до неоголошування документів, затримання їх в тайні до означеного речинця то-що. Таким чином, Музей дасть можливість певного збереження і таких предметів, що з яких небудь причин повинні залишитись покищо тайними.

Для забезпечення доцільного з наукового та фахового боку ведення Музею містить статут Товариства постанову, згідно з якою Український Університет в Празі висилає до Управи, Товариства двох своїх відпоручників, що входять в склад Управи, як рівноправні її члени.

Для осягнення контролі громадянства наказує статут Товариства Управі оголошувати щорічно публично друком звідомлення про стан Товариства та про його діяльність.

На випадок розвязання Товариства рішають останні його Загальні Збори про його майно. Колиб Загальні Збори не могли відбутися, майно Товариства переходить, на основі його статута, на власність Української Академії Наук в Київі або Наукового Товариства у Львові. В такому випадку усі зобовязання Товариства, з оглядом на береження й призначення збірок та депозитів, мусілаб перейняти на себе установа, що перейнялаб музейне майно.

Управа Товариства „Музей Визвольної Боротьби України" звертається оцим до усього Українського Громадянства з гарячим проханням допомогти їй здійснити завдання Товариства. Значіння і вага Музею остільки ясні, що булоб зайвим доводити їх. Глибоко переконана, що Товариство іде на зустріч потребі, яка вже давно і живо відчувається широкими кругами Українського Громадянства, Управа Товариства кличе усіх, хто має в себе які небудь цінні для Музея річи, віддати їх Музеєві на власність, або як депозит. З тим проханням звертається Управа як до приватних осіб, так і до гуртків, а зокрема до урядових, політичних, військових, культурних, благодійних та инших установ і орґанізацій.

Просимо далі усіх, хто може, не відмовити Товариству „Музей Визвольної Боротьби України" в матеріяльній допомозі.

Просимо врешті не відмовити Товариству в моральній допомозі шляхом відомостей, вказівок та порад, що допомоглиб йому виконати намічене завдання.

Що до обсяґу збірок, що до рода предметів, які можуть мати вартість для Музею, то Управа підкреслює, що визвольну боротьбу треба розуміти як найширше. Наш Музей повинен зібрати в собі усе те, що обіймає всі періоди, фази, форми та ділянки тієї боротьби: підготовчі її фази і форми, починаючи з доби перед світовою і національною війною та революцією, життя підчас їх та після них на рідній землі, на еміґрації, в полоні, в таборах, політичну діяльність, пропаґанду та орґанізацію, життя партій, діяльність урядових установ в краю та за кордоном; дипломатію, збройну боротьбу в усіх її фазах та формах — орґанізацію армії та неправильних частин, життя на фронті та в запіллю, бої та походи, освідомлюючу працю в армії, постачання, санітарні відносини то що; культурну працю в усіх її формах — наукову, освітну, мистецьку; економічні відносини та усю діяльність на економічному полі; санітарні відносини та усю діяльність на санітарному полі — як власну, так і акцію чужинецьку; відносини публичної моралі і боротьбу із злочинством; благодійну діяльність українського громадянства і чужу; усе те також відносно усіх ворогів та противників визвольної боротьби України, їх сили, орґанізації, поводження і становище, яке вони займали. Дуже велику вартість для Музею має все те, що відноситься до настроїв, думок та поводження людности як української, так і чужої в звязку з подіями визвольної боротьби. Так саме цінне для Музея усе, що кидало б світло на становище і відношення до цієї боротьби чужинців, як чужих урядів та політичних чинників, так і неполітичних гуртків та поодиноких осіб.

Управа стоїть на становищі, що треба збірати просто усе, що має яке небудь відношення до визвольної боротьби України. Предмети, що сьогодня видаються нам нецікавими та маловартними, можуть мати через якийсь час величезне значіння, якого тепер навіть передбачити не можна. Через те Управа тільки для прикладу подає річи, які хоче зібрати в Музею. До таких річей належать:

Документи, грамоти, акти справ, протоколи засідань, списки, виказн, доклади, урядові обіжники, накази, записки, листування, мемуари, переписка, леґітимації, перепустки, паспорти, інвентарі, рахунки, квіти, оповістки, плакати, запросини на засідання, зібрання, концерти й свята, книжки, брошури, відозви, проклямації, летючки, часописні статті, оголошення, програми концертів, порядки дня засідань та нарад, меню принять;

пляни боїв; доклади про битви, сутички й инші воєнні події, звідомлення; денні рапорти; доклади про постачання, санітарні відносини, про стан та орґанізацію частин, зброю, амуніцію, про коні та підводи, про обув та мундури і т. д.;

зброя і частки зброї, мундури та їх частини, відзнаки та відзначення, стяги, герби, клейноти, бунчуки, музичні інструменти;

гроші, банкноти, грошеві значки, почтові марки, всілякі приладдя та знаряддя;

картини, фотографічні знимки (також краєвидів, місцевостей, будинків), ілюстрації;

печатки, стампілі, бланкети, формуляри,

Врешті просить Управа усіх жертводавців додавати по можности пояснюючу записку, з якої булоб видно походження предмету, подію, час, місце, орґанізацію чи особу, до якої він відноситься,

ДРУГИЙ ВИКЛАД В НЮАРКУ

Д. Сергій Г. Бурлей, студент Шикаґовського університету, котрий вернувся недавно з Европи, буде мати другий виклад в Нюарку в сей четвер о год. 7.30 вечір в салі при 263 Оливер улиці (між Едемс і Вен Бюрен ул.) на тему: Теперішня советська Україна і Росія і що буде там в недалекій будучині.

Вступ вільний.

Д. Антонович.

ДМИТРО БОРТНЯНСЬКИЙ.

(1751—1825.)

(Промова на концерті в Празі в столітні роковини його смерти).

(Докінчення).

В українській літературі особливе різким противником музики Бортнянського виступив, що правда не фаховий історик або критик музики, але чоловік великої ерудиції, який завжди умів сказати оригінальне слово на тему, про яку брався писати. Це був Іван Франко; він із звичайною до себе строгістю назвав свою статтю „Думки профана на музичні теми". В цій статті, надрукованій двацять років тому, Франко досить радикально закидає Бортнянському, що його композиції пересякли італійськими впливами. Думки й арґументи, які наводить Франко, виявляють, що він далеко не був профаном у музиці, але як нефаховий історик музики він допустився одної помилки. Він поставився до Бортнянського як до сучасного композитора, а не прийняв його в історичній обстанові. А в тім, коли ми порівняємо, що творилося в церковній музиці безпосередньо перед Бортнянським і в якому напрямі Бортнянський працював, то ми повинні ствердити, що праця Бортнянського ішла швидше в напрямі як не боротьби, то стримання італійських елементів в церковній музиці, а зовсім не в напрямі насаджування в церковних співах італійщини.

Діло в тім, що італійська школа другої половини XVIII. віку панувала загально. Італійський напрям є характеристичним для музиків всіх тогочасних европейських народів. Цю течію спокійно переживала й українська музика. На Україні теж тоді платили данину моді на італійську музику й італійські композитори були в музичних осередках України знані і люблені. В цьому розумінні перші враження дістав і Бортнянський, спочатку мабуть у глухівській школі, потім у придворній, по суті українській-же капелі в Петербурзі, цей його напрям зміцнила імовірно наука у Ґалуппі, в томуж напрямі він остаточно формував свою артистичну індивідуальність, мабуть у Київській Академії і нарешті останнє завершення цьому дав підчас трохрічного перебування в Італії. Якби з дому, і з України, Бортнянський не вивіз певного нахилу до італійського напряму, то ледви чи три роки в Італії могли би переробити його — вже більшменш викінченого майстра. Очевидно, все його виховання і з дитинства засвоєні симпатії потягали до італійського напряму. Але що цей напрям на Україні був звичайним духом часу, так би мовити законним періодом у розвоєві музичної культури на Україні, то тут він не гнітив української стихії. На Україні музична культура стояла на висоті европейського рівня і, живучи спільним з Европою мистецьким життям, приймала всі чергові мистецькі прямування, перетворюючи їх згідно до українських традицій і власного смаку. Тому на Україні знали і любили італійських композиторів, наслідували їх, але не перепроваджували на Україну і не кидали для них свого власного. Тому і в праці українських композиторів другої половини XVIII. віку і початку XIX. крізь італійські впливи, особливо крізь італійську техніку композиції чути українську стихію. Це є характеристичним і для Бортнянського.

Навпаки, в Московщині музична культура стояла дуже далеко від европейської і коли російські царі рубали вікно до Европи, то мусіли це робити енергійно, часто засобами фізичного насильства і не рідко перегинаючи палицю через [illegible]

Власне одхід од старих церковних напівів у Московщині начався ще в XVII. століттю. В ту добу, коли переводили церковну реформу, що викликала „роскол", коли не раніше, разом з ученими реформаторами, з України позичили і київський церковний розпів. Цей розпів у Московщині постепенно зложився в цілу, так звану „польську щколу," основоположником якої у Москві вважають Киянина Миколу Ділецького, автора теорії музики, що носила наголовок „Мусикія." Ця теорія розвивалася на Московщині як поступова музична школа, але розвивалася повільно. Колиж у XVIII. віці прийшла черга на італійські впливи, то тут зразу почалося з крайностей. До Петербургу спроваджували італійських маестро, які зовсім не рахувалися з характером православної церковної служби, прийшли з готовими рецептами ораторій, до яких почали підганяти тексти слов'янського богослуження. Коли це не удавалося, то вводили до служби і тексти нові. Тоді саме розвинулася мода в літературі і на „концерти", які саме обертали в італійські ораторії, але цього було мало. Цариця Катерина II. скаржилася, наприклад, незадоволена з виконання ораторії Сарти: „жаль, что в черкви петь нельзя по причине инструментов," а Теофану Прокоповичу, правда, вороги вкладали в уста такі сентенції: „что надобно-де везде по церквам бить музикам ради упражнения церковного." Яке було захоплення італійськими концертами, свідчить наприклад Булгаков — російський посол у Царгороді, в листі до сина: „Славніе певчіе Казакова поют в церкви Димит[illegible] ской бульвар заставлен каритами. Недавно молельщики до такого дошли безстидства, что в церкви кричали „фора". Цьбто плескали і жадали повторення. Цариця Катерина свідомо вимагала в церкві оперної музики, а єрархів, членів синоду, примушувала бути присутними на оперних виставах і одного разу з задоволенням ствердила, що „св. Синод билі на вчерашнем представлении і ані хахаталі до сльоз вместе с нами." Як звучали ті італійські ораторії й оперні мельодії в церквах, можна найкраще судити по творах талановитого заступника Ґаллуппі в Петербурзі, композитора Джузеппе Сарти, який в своїх ораторіях на тексти „Тебе Бога хвалим," „Слава во вишних Богу" „Господи возвах" вводив крім хору дзвони, барабани, гарматні вистріли і нарешті „фаерверк", а захоплені вірні свідчили, що: „нікогда і нігде не било подобнаго етому случая восхваліть творца неба і землі столь громогласно, с такім тріумфом і великолепіем." І от в таку музичну атмосферу попав у Петербурзі Бортнянський. Розуміється, в такій обстанові творчість Бортнянського могла робити враження тільки повороту від бутафорних крайностей італійщини. Обережний і зручний царедворець Бортнянський не виступив з різким протестом, але його особисті твори все були стримані і порівнюючи до всіх сучасних, особливо італійських, далеко більше звязані з духовними текстами і церковним настроем. Бортнянський прийняв звичай „концертів" в кінці літургії і сам їх компонував, але без барабанного бою, без гармат і фаерверків, хоч, що правда, дбав про/враження на слухачів, які вимагали оперного італійського стилю. Зрештою зручною працею й адміністраційною здібністю Бортнянський переміг фаерверки італійщини і, зробивши їй конечні уступки, опанував церковний крилос.

Чи можна в тих обставинах зробити Бортнянському закид, що він зруйнував традицію старих церковних розпівів і повернув духовну музику на инші шляхи? Ледви чи проти цього погрішив Бортнянський. Проти церковних співів на Україні Бортнянський репресій не вживав, і місцеві, хочби наприклад лаврські, напіви своїм шляхом розвивалися і дожили до наших днів, а в Московщині переконаними прихильниками старовини були старовіри, щодо яких так само реформа Бортнянського пройшла мимо. Зрештою старих московських знаменних розпівів Бортнянський можливо не знав, імовірно не мав до них смаку, а головне, йому, чоловікові иншої нації й иншої культури, не було до них ніякого діла.

Із усього вище сказаного, розуміється, ніяким чином не можна зробити висновку, що-ж нового утворив Бортнянський в музиці, чим і до якої міри він є тепер? Тепер, 100 років після його смерти, ми все таки не можемо дати на це відповіди. Щоб пізнати, що Бортнянський сотворив, ми повинні добре знати те, що було перед ним на Україні, повинні докладно пізнати рівень музичної культури в головних українських музичних осередках і в першій мірі в Київській Академії, і то музики не духовної, а головно світської, бо власне світська музика в добу Бортнянського вдиралася до церкви. Далі: щоб оцінити чисто музичне значіння Бортнянського, ми повинні пізнати його в цілости; повинні пізнати Бортнянського з часу розцвіту його таланту, коли він працював як світський оперовий композитор. А цього ми також не знаємо. Побажаймо-ж в соті роковини з дня смерти Бортнянського, щоб наші наслідники нарешті вияснили ці головні моменти в історії української музики.

Прага, 10. VI. 1925.

САМОВБИЙСТВО УКРАЇНЦЯ НА ОСТРОВІ КУБІ.

(Допись з Гавани, столиці Куби).

В ночі з 16 на 17 серпня с. р. відібрав собі тут життє вистрілом з револьвера 26-літний молодець української національности, Михайло Филипів. Покійний стрілив собі в голову і від одного вистрілу погиб на місці.

М. Филипів походив з села Зишковичі повіт Городок коло Львова, Галичина. На Кубу приїхав дня 12 квітня, 1923, та весь час мешкав у Гавані. Будучи в Гавані, він яко свідомий член нашої нації, постійно інтересувався загальними справами свого поневоленого народу і брав активну участь в народній роботі у всіх ділянках українського життя в Гавані.

Зразу, коли тільки прибув на Кубу, набідувався тут немало, як і всі прочі українські еміґранти на Кубі. Останніми часами покійний працював тут в одній аптиці як практикант, заробляючи собі тим способом на життє. Позатим він був членом контрольної комісії при виділі тутешнього Комітету Несення Помочі Українським Еміґрантам в Гавані.

Покійний жив, а радше боровся з противностями життя в тяжких умовинах. Боровся за красшу долю для себе і для других, для свого покріпощеного поневоленого народу яко член У. Г. А.

По війні разом з частинами української армії перейшов на Чехословаччину, де перебув до 1922 р. Вернувшись до краю він провадив у своїм селі склеп мішаних товарів. Інтерес сей удавався йому несогірше і тим способом він удержувався та помагав матері і двом молодшим від себе братам. Кромі тих братів мав ще двох старших в Північній Америці.

Дома, як говорять його краяни, йому поводилось несогірше, однак не можучи терпіти Ляхам і дивитись на їх знущання над українським народом, він подався знову за кордон, а не можучи дістатись до братів у Північній Америці, приїхав до Куби. А тут? Тут покійний боровся з противностями мужно, одначе не довго зміг видержати у тій боротьбі.

Зломаний на дусі і не маючи вигляду надії на красшу долю в будучности, покінчив раз на все з життєм і його злиднями. Перед самою смертю не говорив нічого нікому. Він понаписував много листів прощальних як до родини так і до приятелів, в яких межи іншим він написав слідуюче: „Боровся я до нині, однак дальше ніяк не можу. Як життя нема, то і не треба. Йду до свого тата. Прощайте! — Михайло Филипів."

Його смерть се є наслідок „гаразду" кубанського европейських еміґрантів на острові Кубі.

Похорон його при співучасти невеликого гуртка приятелів і членів Виділу К. Н. П. У. Е. в Гавані відбувся по полудні дня 18 серпня с. р.

Нехай та горяча чужа земля буде йому пером!

В. Соломка.